

IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa
Polska niepodległość – droga do wolności
Abstrakty

IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa
Polska niepodległość – droga do wolności
Abstrakty

Redakcja:
Paulina Szymczyk
Ewelina Chodźko

Lublin 2018

**IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa
Polska niepodległość – droga do wolności
Lublin, 30 listopada 2018 r.
Abstrakty**

Redakcja:

Paulina Szymczyk

Ewelina Chodźko

Skład i łamanie:

Monika Maciąg

Projekt okładki:

Marcin Szklarczyk

© Copyright by Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ISBN 978-83-65272-95-9

Wydawca:

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ul. Głowackiego 35/348

20-060 Lublin

www.fundacja-tygiel.pl

Komitet Naukowy:

- Prof. dr hab. Ewa Maj
- Prof. dr hab. Małgorzata Willaume
- Dr hab. Ewa Ziółek
- Dr Grzegorz Krzywiec
- Dr Dorota Litwin-Lewandowska
- Dr Jolanta Załączny

Komitet Organizacyjny:

- Ewelina Chodźko
- Kleopatra Kharouf
- Kamil Maciąg
- Monika Maciąg
- Aleksandra Surma
- Marcin Szklarczyk
- Paulina Szymczyk
- Maciej Wodziński
- Barbara Wrzyszc

Organizator

Nasz projekt realizowany jest w ramach obchodów
stulecia odzyskania niepodległości

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Patroni Honorowi:

SLAWOMIR SOSNOWSKI
MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

PATRONAT
HONOROWY

PREZYDENT MIASTA LUBLIN
KRZYSZTOF ŻUK

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Patroni Medialni:

Polskie
Radio
Lublin

Spis treści

Wystąpienia Gości Honorowych

Obywatelka Rzeczypospolitej Polskiej: strategie niepodległościowe w prasie dla kobiet.....	11
Wojny Bałkańskie i polityczne zmiany lub przemiany w Europie Środkowo-Wschodniej	12

Wystąpienia Uczestników

11 listopada 1918 roku w Płocku, w świetle lokalnej prasy.....	15
Budowa portu w Gdyni jako gwarancja niezależności odrodzonej Polski.....	16
Konstytucja kwietniowa i prerogatywy Prezydenta RP – analiza prawnohistoryczna	17
Konstytucja marcowa jako podstawa demokratyzmu odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej.....	18
Kształtowanie się relacji Stolicy Apostolskiej z Rzeczpospolitą Polską w latach 966-1989	19
Nieodległa niepodległa. Narracje historyczne w publicystyce Zygmunta Wasilewskiego a latach I Wojny Światowej.....	20
Niepodległościowy 1918 rok w świadomości polskich pamiętnikarek.....	21
Niepodległość prawa. Prace Komisji Kodyfikacyjnej w II RP (1919-1939).....	22
Polska Organizacja Wojskowa w nadgranicznym pow. przasnyskim (1916-1918) i jej rola w rozbrojeniu Niemców w listopadzie 1918 r.....	23
Indeks Autorów	25

Wystąpienia Gości Honorowych

Obywatelka Rzeczypospolitej Polskiej: strategie niepodległościowe w prasie dla kobiet

Prof. dr hab. Ewa Maj, Zakład Myśli Politycznej, Wydział Politologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Na podstawie dekretu z 28 listopada 1918 roku kobiety w Polsce uzyskały prawa wyborcze, co pozwoliło na czynny i bierny udział w głosowaniach do Sejmu Ustawodawczego 26 stycznia 1919 roku oraz w kolejnych wyborach parlamentarnych i samorządowych. U progu odrodzenia Polski środowiska kobiece uzasadniały powody ubiegania się o równouprawnienie w suwerennym państwie. Miejscem prezentacji poglądów na temat egalitaryzmu społecznego stała się prasa „dedykowana płci”. Ówczesne medium informacyjne i perswazyjne dawało możliwość formułowania strategii niepodległościowych kobiet, potwierdzonych ich uczestnictwem w działaniach partii politycznych, stowarzyszeń społecznych, organizacji paramilitarnych, a ponadto w poczynaniach elit symbolicznych złożonych z intelektualistek, pisarek, poetek, artystek. Wśród nadmienionych strategii znalazła się:

- (1) strategia zadomowienia, pozwalająca na dokumentowanie wpływu czynnika kobiecego na prace państwowotwórcze;
- (2) strategia współobecności, pozwalająca na integrowanie kobiet wokół paradygmatu niepodległości gwarantującej obywatelską równość we wszystkich sferach życia politycznego, gospodarczego, kulturalnego.

Wojny Bałkańskie i polityczne zmiany lub przemiany w Europie Środkowo-Wschodniej

***Prof. dr hab. Małgorzata Willaume**, Zakład Historii XIX wieku i Dziejów Europy
Wschodniej, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej*

Wystąpienia Uczestników

11 listopada 1918 roku w Płocku, w świetle lokalnej prasy

*Joanna Gołębiewska, asia_p@vp.pl, Instytut Historii i Archiwistyki, Uniwersytet
Mikołaja Kopernika w Toruniu, www.wnh.umk.pl*

W chwili zakończenia I wojny światowej na centralnych i wschodnich ziemiach polskich odczuwano skutki czteroletniej okupacji państw centralnych. Tym niemniej z chwilą odrodzenia się państwa polskiego 11 listopada 1918 roku szybko przystąpiono do odbudowy politycznej, gospodarczej i społecznej państwa. Niemal w całym kraju panowało zadowolenie z ponownego powrotu Polski na mapę Europy, szczególnie widoczne w większych miastach i miasteczkach. Dla Płocka i jego mieszkańców 11 listopada 1918 roku był ostatnim dniem niemieckiej okupacji. W południe do niemieckiego naczelnika powiatu Knoblaucha, który oświadczył gotowość oddania swojej agendy państwu polskiemu, udała się komisja w składzie: Aleksander Maciesza, Antoni Michalski, Ryszard Żółtowski oraz robotnik Antoni Dąbrowski, której przekazano władzę w mieście. Mieszkańcy Płocka wyszli na ulice, gromadzili się obok poczty, więzienia i gmachu byłego urzędu gubernialnego, a także na innych ulicach. Powoli zaczynała się kształtować nowa sytuacja polityczna. Wieczorem przejęto od Niemców warty, odwach, a składy i koszary obsadzano żołnierzami POW. Naczelnikiem powiatu płockiego został Antoni Michalski. W tym samym czasie przedstawiciele Rady Miejskiej odbywali posiedzenie, na którym postanowiono przeprowadzić reorganizację wewnętrzną. Dokonywała się ona także w Sejmiku. Fakt ten, a także wiele innych, były skrupulatnie opisywane przez płocką prasę. Najprężniej działał wówczas dziennik pt. „Kurjer Płocki: Organ Polityczno-Społeczny Ziemi Mazowieckiej”, a także „Miesięcznik Pastorski Płocki: Organ Duchowieństwa Diecezji Płockiej”. Pisma te nie tylko szczegółowo ukazywały pierwsze dni i tygodnie po wyzwoleniu, ale przede wszystkim umieszczały na swych łamach odezwy do narodu, pochodzące między innymi od przedstawicieli władz miejskich i biskupa diecezji, zachęcając do podjęcia wspólnych działań na rzecz miasta i kraju, zapominając o dawnych sporach i kierując się dobrem wspólnym, bo tylko zgoda, solidna praca, patriotyzm i wiara są w stanie przezwyciężyć pojawiające się trudności.

Budowa portu w Gdyni jako gwarancja niezależności odrodzonej Polski

Judyta Dworas-Kulik, dworaskulik@gmail.com, Katedra Historii Ustroju i Prawa, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, www.kul.pl

Idea odrodzonego państwa polskiego z wolnym dostępem do morza stanowiła warunek konieczny szybkiej odbudowy zniszczonego wojną kraju, dlatego też jednym z pierwszych dekretów Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego z 28 listopada 1918 r. było utworzenie Marynarki Wojennej RP. Powrót Polski nad Bałtyk miał na celu zniwelowanie opóźnień cywilizacyjnych utrzymujących się po okresie zaborów oraz uniezależnienie Rzeczypospolitej od Niemiec poprzez pominięcie w transakcjach handlowych niemieckiego Wolnego Miasta Gdańska. Zabiegi dyplomacji polskiej w zakresie spraw morskich przyczyniły się do podpisania 25 listopada 1919 r. w Berlinie porozumienia w sprawie przekazania Rzeczypospolitej Ziemi Pomorskiej. Uroczyste zaślubiny Polski z morzem dokonane przez gen. Józefa Hallera odbyły się w Pucku 10 lutego 1920 r. To właśnie ta data zapisała się w pamięci narodu polskiego jako historyczne wydarzenie, którego rocznice corocznie świętuje w szczególności społeczeństwo pomorskie. Zaznaczyć należy, iż odzyskana granica morska liczyła zaledwie 124 km wraz z linią wewnętrznego brzegu półwyspu Helskiego, co stanowiło 2,5 % całej długości naszych granic. Stała się ona jednak „bramą na świat” dla niepodległej Polski, bowiem nieustanne prowokacje i wrogość ze strony gdańszczan oraz hitlerowskich Niemiec zmusiły władze Rzeczypospolitej Polskiej do podjęcia natychmiastowych działań zmierzających do budowy niezależnego portu morskiego w Gdyni. W okresie dwudziestolecia międzywojennego zbudowano najnowocześniejszy na Bałtyku port morski, stworzono trwałe fundamenty nowoczesnego przemysłu okrętowego, skuteczną administrację morską oraz system kształcenia kadr dla potrzeb całej gospodarki morskiej.

Celem pracy jest przedstawienie prawnych implikacji budowy portu w Gdyni, z uwzględnieniem sytuacji polityczno-gospodarczej Polski w okresie międzywojennym.

Konstytucja kwietniowa i prerogatywy Prezydenta RP – analiza prawnohistoryczna

Rafał Świergiel, *rafalswiergiel@gmail.com*, *Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego „Pro Publico Bono”, MISHiS UAM, www.amu.edu.pl*

Uchwalona 23 kwietnia 1935 roku ustawa zasadnicza, zwana Konstytucją kwietniową wprowadziła model rządów z wyraźną supremacją głowy państwa. Pogwałciła ona dotychczasowy trójpodział władzy usankcjonowany przez twórców Konstytucji marcowej, a zarazem została uchwalona w sposób niezgodny i antydemokratyczny. Szczególnie znamieny jest art. 2 wskazujący na odpowiedzialność Prezydenta RP wyłącznie przed Bogiem i historią oraz art. 13 nadający mu uprawnienia osobiste tzw. prerogatyw. Wśród nich znajduje się m. in. prawo powoływania i odwoływania Prezesa Rady Ministrów czy kompetencja wskazywania następcy. Należy w toku rozważań zwrócić uwagę na fakt, że już wcześniej, w wyniku zamachu majowego w Rzeczypospolitej zaczęto wprowadzać autorytarny model rządów. Rok 1926 stanowił wyraźną cezurę czasową w historii II Rzeczypospolitej, jak zauważył prawnik B. Mirkine-Guetzevitch, po przewrocie majowym można wyróżnić dwa okresy: system pozakonstytucyjny (lata 1926-1930) oraz system antykonstytucyjny (lata 1930-1935). Autor prezentuje prerogatywy Prezydenta RP w ujęciu prawnohistorycznym. Podstawą teoretyczną analizy są m. in. przepisy Konstytucji kwietniowej (Dz. U. 1935 nr 30 poz. 227). Autor dochodzi do wniosku, że paradygmat prawnych przesłanek skuteczności ustaw konstytucyjnych ówczesnej Rzeczypospolitej był dominujący w prawie. Z drugiej jednak strony, wadliwe prawnie oraz antydemokratyczne działania ówczesnych rządzących sprawiają, iż paradygmat okazał się być niewystarczającym, co skłania autora do sformułowania właściwych wniosków.

Konstytucja marcowa jako podstawa demokratyzmu odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej

Michał Przychodźki, m_przychodzki@wp.pl, Międzyobszarowe Indywidualne Studia Humanistyczne i Społeczne, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, www.amu.edu.pl

Konstytucja marcowa – uchwalona w dniu 21 marca 1921 roku – była pierwszym tego typu aktem normatywnym przyjętym w odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej, który w pełni uregulował najważniejsze obszary państwowości. Co przy tym istotne, Konstytucja marcowa pozostawała w zgodzie z panującymi wówczas w innych państwach europejskich tendencjami ustrojowymi, aprobując koncepcję trójpodziału władzy i przyznając zarazem Parlamentowi szczególną pozycję ustrojową w systemie organów władzy publicznej.

Konstytucja marcowa zastąpiła przyjętą dwa lata wcześniej w polskim prawie konstytucyjnym i stanowiącą wyłącznie regulację fragmentaryczną Małą Konstytucję – uchwaloną w dniu 20 lutego 1919 roku. Co przy tym istotne, uchwalenie nowej ustawy zasadniczej odbyło się z pewnymi trudnościami.

W ówczesnych realiach ustrojowych, rozdrobniony politycznie Sejm Ustawodawczy był bowiem miejscem ścierania się różnych idei polityczno-społecznych, w tym i także projektów dotyczących nowej Konstytucji. Ponadto Rzeczpospolita wciąż kształtowała swą suwerenność, zaś wojna polsko-bolszewicka była decydującym momentem dla młodej republiki.

Wreszcie wskazać też należy, iż recypowanie demokratycznych standardów poprzez Konstytucję marcową przychodziło z trudnościami. Przyczyn zaistniałej sytuacji należy upatrywać przede wszystkim w bezspornym fakcie nieobecności Rzeczypospolitej jako państwa na arenie międzynarodowej w XIX stuleciu, przez co większość Narodu polskiego nie była świadoma działania mechanizmów demokracji.

Kształtowanie się relacji Stolicy Apostolskiej z Rzeczpospolitą Polską w latach 966-1989

Emilia Kinga Brzek, ebrzek@diplomacy.pl, Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Instytut Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Dzieje państwowości Polski są nierozzerwalnie związane z jej relacjami ze Stolicą Apostolską. Celem pracy była analiza wpływu Stolicy Apostolskiej na dzieje Polski, przedstawienie aktywności papieskich dyplomatów w Rzeczypospolitej oraz działalności wysłanników strony polskiej w Watykanie.

Z analizy materiałów źródłowych (noty dyplomatyczne, przemówienia itp.) oraz aktów prawnych (np. Konstytucja 3 maja, Konkordat z 1925 r., Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej) wynika, że Stolica Apostolska była dla Polski przez lata istotnym partnerem politycznym.

W pracy ukazany został proces kształtowania się relacji tych dwóch podmiotów od chrztu Mieszka I w 966 r., który włączył kraj w krąg państw czerpiących z dorobku cywilizacji europejskiej, tradycji chrześcijańskiej i prawa rzymskiego, które do dziś kształtują kulturę polską. Poprzez okres rozbicia dzielnicowego, kiedy to metropolia gnieźnieńska była symbolem jedności podzielonego państwa oraz epokę królów elekcyjnych. Zaprezentowano w niej również starania Polaków o papieskie poparcie dla polskich aspiracji niepodległościowych w trakcie zaborów oraz I i II Wojny Światowej, a także stosunek kolejnych Biskupów Rzymu wobec działań Narodu polskiego. Okresem zamykającym analizę były lata 1945-1989, kiedy w polskim życiu publicznym obowiązywał narzucony przez władze monizm ideologiczny marksistowsko-leninowski, a rząd Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nie ukrywał swej wrogości wobec Kościoła rzymskokatolickiego oraz Stolicy Apostolskiej.

Nieodległa niepodległa. Narracje historyczne w publicystyce Zygmunta Wasilewskiego a latach I Wojny Światowej

Paweł Kuciński, *kucinski-pawel@wp.pl*, Katedra Kultury XX i XXI wieku, Wydział Nauk Humanistycznych, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Proponowany tekst wystąpienia skupia się na historii – dotyczących jej narracjach obejmujących kilka pól zainteresowań związanego z Narodową Demokracją krytyka, teoretyka kultury i publicysty (historia jako tekst, jako obraz [przeszłości], jako miejsce w przyszłości [rola i funkcje przyszłej krytyki literackiej]) Zygmunta Wasilewskiego. Autor, jeszcze przed Wojną Światową, rozwinięty bogatą refleksję teoretyczną dotyczącą roli i funkcji kultury, w wojennej publicystyce Zlat 1914-1918 koncentruje się na praktykach oceniania historii i historycznego pisania dotyczącego tekstów kultury oraz – związanej z historią postrzeganą jako miejsce pomiędzy polityką a estetyką – psychologią tożsamości narodowej. Te kilka aspektów publicystyki Wasilewskiego: 1. teorio-kulturowy, 2. estetyczny, 3. polityczny czy też – 4. historyczny *par excellence* – układają się w opowieść dotyczącą tak historii podległości, jak i przyszłej wolności. Owocują również refleksją meta-historyczną, gdzie wieloznaczny i symultaniczny (symboliczny) sposób prowadzenia narracji o różnych obliczach historii i jej kontekstach, przechodzi w jednoznaczny narrację polityczną, skutkującą określonym miejscem obecnych w wojennej publicystyce pól zainteresowań w hierarchii planowanych retoryk powojennych. Miejsce i czas rozważań: wojna światowa – to możliwość sięgnięcia po „nieodległą niepodległość”, porządkowania znaczeń na przyszłość, a także rozważań dotyczących przeszłych kulturowo-politycznych formacji społecznych.

Niepodległościowy 1918 rok w świadomości polskich pamiętnikarek

Aneta Niewęgłowska, hera@umk.pl, Zakład Historii XIX w., Instytut Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu; Ilona Zaleska, izaleska@umk.pl, Zakład Historii XIX w., Instytut Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu

We współczesnej historiografii, również polskiej, coraz bardziej podkreśla się udział i rolę kobiet w historii, dostrzegając różne formy ich aktywności tak w wymiarze społecznym, jak i politycznym. Margines tolerancji dla kobiet obecnych w przestrzeni publicznej w czasach Wielkiej Wojny był już zdecydowanie szeroki. Dla badaczy oczywistym stał się fakt, że przeszłość była kształtowana tak przez mężczyzn, jak i kobiety. Ważny stał się kobiecy punkt widzenia na różne kwestie i ogląd minionych wydarzeń z kobiecej perspektywy. Okrągła rocznica odzyskania niepodległości przypadająca na 2018 r. inspiruje do rozpatrywania tego przełomowego wydarzenia w różnorodnych kontekstach. Interesującym wydaje się w jaki sposób niepodległościową rzeczywistość postrzegały, opisywały i komentowały polskie pamiętnikarki. Cechą charakterystyczną polskiego pamiętnikarstwa kobiecego tamtych czasów jest jego „ubóstwo”. Nie pozostawiły po sobie licznych pamiętników ani pionierki polskiej emancypacji, studentki uniwersytetów zagranicznych ani bojowniczkę o niepodległość ojczyzny.

W referacie zostanie wykorzystana literatura pamiętnikarska (pamiętniki, dzienniki, wspomnienia) między innymi: Aleksandry Piłsudskiej, Marii Dąbrowskiej, Zofii Nałkowskiej, Marii Lubomirskiej, Ireny Krzywickiej, Romany Pachuckiej czy Marii Macieszyny – kobiet, które opisały ówczesne wydarzenia zarówno z pozycji uczestniczek jak i obserwatorek. Węzłowym zagadnieniem stanie się próba odpowiedzi na pytanie: jak odzyskanie niepodległości utrwaliło się w świadomości kobiet. Na jakie kwestie zwracały uwagę, jak oceniały głównych bohaterów polskiej niepodległości.

Niepodległość prawa. Prace Komisji Kodyfikacyjnej w II RP (1919-1939)

Ilona Rebisz, ilo.rebisz@gmail.com, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Jagielloński, www.uj.edu.pl

„Tworząc porządek prawny Rzeczypospolitej, stworzycie tym samym środek do utrzymania wolności narodu i wielkości Ojczyzny” – słowa wypowiedziane przez marszałka Sejmu RP Wojciecha Trąmpczyńskiego podczas posiedzenia inauguracyjnego Komisji Kodyfikacyjnej w Pałacu Rzeczypospolitej 10 listopada 1919 r. dały wyraz ścisłej łączności prawa z wolnością i wolności z prawem. Marszałek w swym wystąpieniu odwołał się do odzyskania przez Polskę niepodległości.

Po 1918 r. na ziemiach polskich istniała wyjątkowa rozbieżność ustawodawstwa – obowiązywało prawo rosyjskie, austriackie, niemieckie oraz węgierskie (na niewielkim obszarze Spiszu i Orawy). Co więcej w zakresie prawa cywilnego na ziemiach centralnych obowiązywało prawo polsko-francuskie z pierwszej połowy XIX w. Polska stanęła przed zadaniem najtrudniejszym spośród wszystkich państw europejskich zmagających się z koniecznością unifikacji prawa po I wojnie światowej. O ile Włochy, Rumunia czy Francja miały możliwość dopasowania dotychczasowego ustawodawstwa do nowej rzeczywistości, Polska stanęła przed obliczem braku własnego porządku prawnego. Jeśli nawet ustawodawstwo to istniało, pochodziło ono niekiedy z pięciu różnych i obcych ośrodków prawodawczych. Rzeczpospolita stając się państwem niepodległym musiała ugruntować swój byt i pomyślność – w dziedzinie prawa nastąpiło to poprzez działalność Komisji Kodyfikacyjnej, która była organem sejmowym powołanym celem opracowania projektów ustaw unifikujących prawo pozaborowe.

Praca ukazuje model uporządkowania ustawodawstwa przyjętego w Polsce po 1918 r., zwraca uwagę na istotność unifikacji prawa, a także analizuje najważniejsze osiągnięcia Komisji Kodyfikacyjnej – nowatorski Kodeks karny „Makarewicz” z 1932 r. czy Kodeks handlowy z 1934 r., którego ostatnie przepisy utraciły moc obowiązującą dopiero w 2003 r. Opracowanie to jest zatem skupione przede wszystkim na staraniach polskich elit prawniczych o zunifikowanie polskiego prawa i jego weryfikacji pod kątem rodzimych tradycji prawnych.

Polska Organizacja Wojskowa w nadgranicznym pow. przasnyskim (1916-1918) i jej rola w rozbrojeniu Niemców w listopadzie 1918 r.

Maria Weronika Knoch, mariaknoch@wp.pl, Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe im. Adama Chętnika, www.otn.ostroleka.pl

Polska Organizacja Wojskowa powstała w 1914 r. Celem było szkolenie wojskowe i przygotowanie do przyszłej walki zbrojnej o niepodległość. POW w północnomazowieckim pow. przasnyskim założyli w 1916 r. legionści, skierowani przez władze centralne. POW była ściśle konspiracyjna, posiadała rozbudowaną strukturę terytorialną. W Przasnyskiem liczyła ok. 200-300 członków.

Organizacja odegrała znaczną rolę w wydarzeniach listopadowych 100 lat temu. W Przasnyskiem rozbrojenie okupanta miało miejsce w dniach 10-15 XI 1918 r. Niejednoznaczność momentu wyzwolenia się spod okupacji niemieckiej jest związana z tym, że funkcjonujące w literaturze oraz w powszechnej świadomości mieszkańców informacje opierają się jedynie na relacjach zmarłych już świadków oraz jednym artykule z prasy z epoki. Dezorientację potęguje fakt, że Niemcy wycofujący się do Prus Wschodnich przechodzili przez ten nadgraniczny powiat przez kilka dni. W dotychczas powstałych opracowaniach brakuje odwołania do dokumentacji, przechowywanej m.in. w Centralnym Archiwum Wojskowym.

Prezentowany referat uzupełnił te braki. Prześledzono w nim działalność POW w pow. przasnyskim w latach 1916-1918, skupiając się szczególnie na ostatnich miesiącach aktywności, co pozwoliło na rozszerzenie stanu wiedzy oraz skorygowanie informacji na temat odzyskania niepodległości na omawianym terenie w oparciu o dotychczas niewykorzystane źródła i opracowania. Referat upamiętnił zasłużonych dla niepodległości Polski w perspektywie lokalnej w setną rocznicę opisywanych wydarzeń.

Wnioski płynące z analizy materiału na temat pow. przasnyskiego, dotyczące roli POW w rozbrojeniu Niemców, korespondowały z historiografią i pozwoliły stwierdzić, że dzięki aktywności peowiaków nastąpiło sprawne i z reguły bezkrwawe rozbrojenie okupanta oraz szybka organizacja polskiej władzy w niepodległym państwie. Członkowie POW zasilili Wojsko Polskie. W Przasnyskiem pamięć o czynach peowiaków do dziś jest żywa i kultywowana.

Indeks Autorów

Brzęk E. K.	19
Dworas-Kulik J.	16
Gołębiewska J.	15
Kmoch M. W.	23
Kuciński I.	20
Maj E.	11
Niewęgłowska A.	21
Przychodzki M.	18
Rębisz I.	22
Świergiel R.	17
Willaume M.	12